Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Palvelusetelit

Jalkahoidon soveltamisohje 2027

Pohjanmaan hyvinvointialue

Hyväksytty: Hyvinvointialuehallitus 23.11.2026 § 230

Johdanto

.

- Diabetekseen liittyvät jalkaongelmat ovat merkittävä kansanterveydellinen haitta ja sairauskulujen aiheuttaja. Erityisesti ehkäisyllä ja varhaisella puuttumisella voidaan välttää monia ongelmia.
    - Diabeetikoiden ikääntyessä ja heidän määränsä kasvaessa Suomessa myös nämä ongelmat lisääntyvät. Vaikutukset näkyvät kasvavina sairaanhoidon kuluina, avun tarpeena ja kuolleisuutena.
- Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon moniammatillisen yhteistyön ja tehokkaan hoitoketjun avulla ehkäistään diabeetikon jalan kudosvaurioita ja siten amputaatioita.
- Vuosittaisten amputaatiomäärien seuranta on tärkeä osa toiminnan tuloksellisuuden arviointia.
- Diabetes ja sen seuraukset altistavat alaraaja-amputaatioille, joista merkittävä osa olisi ehkäistävissä.
    - Suomessa tehtävistä nilkan yläpuolisista alaraaja-amputaatioista noin puolet tehdään diabeetikoille.
    - Diabeetikon jalkaongelmien tärkeimmät syyt ovat neuropatia ja iskemia yhdessä ulkoisen vaurion kanssa. Infektiot voivat vaikuttaa merkittävästi jalkaongelman kehitykseen. Loppuvaiheen diabeteksen munuaistauti on myös huomattava riskitekijä.
- Diabetekseen jo sairastuneilla on olennaista
    - estää perifeerisen neuropatian, tukkivan ääreisvaltimotaudin ja niiden komplikaatioiden kehittyminen
    - kohdistaa jalkahaavoja ehkäisevät toimenpiteet riskiryhmiin, erityisesti perifeeristä neuropatiaa sairastaviin
    - tunnistaa jatkotutkimusten ja hoidon kiireellisyyden tarve.

Diabeetikon jalkaongelmat. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Diabetes Käypä hoito -neuvottelukunnan nimeämä työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2021

Saatavilla internetissä: www.kaypahoito.fi

Sisällysluettelo

Johdanto 2
1 Palvelun tarkoitus ja sisältö 4
2 Palvelusetelillä järjestetty palvelu 4
3 Palvelun laatuvaatimukset 5
3.1 Henkilöstö ja osaaminen 5
3.2 Tilat, välineet ja laitteet 5
4 Muut vaatimukset 5
4.1 Tietojen ajantasaisuus julkisessa luettelossa 5
4.2 Palvelukerran peruutus ja keskeytys 5
4.3 Kirjaaminen 6
4.4 Laskutus 6
5 Ohje jalkojen tutkimuksesta ja riskiluokan määrittämisestä 7
5.1 Käypä hoitosuositus, Diabeetikon jalkaongelmat 2021 7
5.2 Jalkahoitoon oikeuttavat statuslöydökset 7
5.3 Jalkahoitokäyntien määrä 8

1 Palvelun tarkoitus ja sisältö

Jalkahoidon palveluseteli (lääkinnällinen jalkahoito)

Pohjanmaan hyvinvointialueella jalkojenhoitopalvelu toteutetaan vaativan hoidon (RL 2-3) osalta omana palveluna (Vaasa ja Pietarsaari) sekä palvelusetelillä.

Tavoitteena on jalkahaavojen ennaltaehkäisy.

Palvelun piiriin kuuluvat asiakkaat:

Diabetesta sairastavat

- Riskiluokkaan 1–3 kuuluvat (lääkärin tai diabeteshoitajan arvio, ks. 5 Ohje jalkojen tutkimuksesta ja riskiluokan määrittämisestä)

Palveluseteli sisältää lääkinnällisen jalkahoidon:

- ✓ yksilöllisen jalkojen omahoidon ohjauksen
- ✓ kovettumien ohentamisen ym. ihomuutosten perushoidon
- ✓ kevennysten ja jalkineiden toimivuuden seurannan
- ✓ varpaan haavautumisille altistavien kynsimuutosten hoidon

Palveluseteleitä voidaan myöntää, potilaan jalkatilanteen niin vaatiessa, 1–4 kertaa vuodessa.

Palveluseteli on tasasuuruinen ja arvo ilmoitetaan kullekin kalenterivuodelle. Palvelun kesto on 60 minuuttia/hoitokerta, josta välitöntä jalkojenhoitoa on oltava vähintään 45 minuuttia. Ilmoitettu hinta sisältää kaikki palvelun tuottamisesta aiheutuvat kulut mukaan lukien hoitopalautteen antamisen.

Palvelu tuotetaan pääsääntöisesti palveluntuottajan toimitiloissa, mutta tarvittaessa myös asiakkaan kotona tai muissa kodinomaisissa olosuhteissa. Palveluseteliä käytettäessä potilaan maksama omavastuuosuus ei kerrytä maksukattoa.

2 Palvelusetelillä järjestetty palvelu

Diabeetikkojen ennaltaehkäisevän jalkojenhoidon palveluseteleitä voivat pyytää diabeteshoitajat, lääkärit sekä Pohjanmaan hyvinvointialueen jalkaterapeutit. Palvelusetelin saanti edellyttää, että asiakkaalla on määritetty sekä rakenteisesti kirjattu hoitoon oikeuttava jalkojen riskiluokka potilastietojärjestelmään sekä palvelusetelijärjestelmään (Effector).

Asiakas valitsee palvelusetelituottajan julkisesta luettelosta ja sopii palvelun aikataulun.

Palvelusetelituottaja sitoutuu siihen, että palveluseteli käytetään vain siihen merkittyyn palveluun. Ilman palveluseteliä palvelusetelituottajalla ei ole mahdollisuutta veloittaa Pohjanmaan hyvinvointialuetta palvelusetelipalvelusta eikä myöskään periä asiakkaalta palvelusetelin arvon ylittävää omavastuuosuutta.

3 Palvelun laatuvaatimukset

3.1 Henkilöstö ja osaaminen

Palveluntuottajan henkilöstön koulutuksen tulee olla

- ✓ jalkaterapeutti (AMK)
- ✓ jalkojenhoidon koulutusohjelman tai osaamisalan opinnot suorittanut lähihoitaja
- ✓ sosiaali- ja terveydenhuollon oppilaitoksessa jalkojenhoidon ammattitutkinnon suorittanut terveyden- tai sosiaalihuollon ammattihenkilö (esimerkiksi apuhoitaja, perushoitaja, lähihoitaja tai sairaanhoitaja).

Palvelusetelituottaja huolehtii henkilöstönsä ammattitaidon säilymisestä ja kehittämisestä ja riittävästä täydennyskoulutuksesta. Palvelusetelituottajan on pidettävä luetteloa henkilöstönsä koulutuksista ja osaamisen ajantasaisuudesta.

Palvelusetelituottaja vastaa siitä, että henkilöstö täyttää laissa säädetyt kelpoisuusehdot ja suorittaa vain sellaisia tehtäviä, joihin heillä on säännösten tai valtakunnallisten ohjeiden mukainen oikeus. Palkatessaan terveyden- ja/tai sosiaalihuollon ammattihenkilöstöä, palveluntuottaja sitoutuu tarkistamaan henkilön tiedot Valviran ylläpitämistä rekistereistä.

3.2 Tilat, välineet ja laitteet

Jalkojenhoitopalveluita tuottavassa toimintayksikössä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.

Asiakkaan kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa tapahtuvina kotikäynteinä palveluntuottajalla tulee olla riittävät hoitovarusteet asiakkaan jalkahoidollisen tarpeen mukaisesti.

4 Muut vaatimukset

4.1 Tietojen ajantasaisuus julkisessa luettelossa

Palvelusetelituottajan tulee pitää ajan tasalla julkisessa luettelossa ilmoittamiaan tietoja, palveluja ja hintoja. Hinnat palvelusetelille annetaan kalenterivuodeksi kerrallaan. Julkisessa luettelossa ei voi mainostaa muita kuin palvelusetelipalveluja. Mahdollisen kilometrikorvauksen periminen ja suuruus on käytävä ilmi julkisen luettelon tiedoissa. Julkisen luettelon tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta vastaa palvelusetelituottaja.

4.2 Palvelukerran peruutus ja keskeytys

Palveluntuottajan on informoitava palveluseteliä käyttävää asiakasta siitä, että asiakkaan on itse maksettava käyttämättä jääneestä hoitoajasta perittävä maksu, mikäli tämä jättää peruutuksen tekemättä tai peruuttaa ajan liian myöhään. Palvelutuottajan on tiedotettava asiakasta siitä, milloin peruutuksen voi tehdä maksutta.

Mikäli suunniteltuihin palveluihin tulee keskeytys tai käyntejä jää toistuvasti toteutumatta, palvelusetelituottaja ilmoittaa keskeytyksestä palvelusetelin myöntäjälle.

Palvelusetelituottajasta johtuvissa peruuntumistilanteissa palvelusetelituottaja on velvollinen turvaamaan palvelun toteutumisen ja sopimaan asiakkaan kanssa uuden käyntiajan.

4.3 Kirjaaminen

Pohjanmaan hyvinvointialue toimittaa jalkojenhoidon palvelusetelituottajille hoitopalautepohjan, jota palvelusetelituottajan on käytettävä hoitopalautteen tekemiseen.

Palvelusetelillä toteutettuun palveluun ja siihen liittyvään hoitoasiakirjaan tulee sisällyttää vähintäänkin:

- ✓ asiakkaan hoitoon lähettämisen syyn ja keskeisimmät perussairaudet
- ✓ annetun kliinisen hoidon sisältö
- ✓ annettu omahoidon, jalkine- ja sukkaohjaus
- ✓ huomiot käytössä olevien jalkineiden, tukipohjallisten ym. apuvälineiden kunnosta ja toimivuudesta
- ✓ jalkojen riskiluokitus
- ✓ peruuttamatta jääneet käynnit
- ✓ tarvittavat jatkosuositukset

Palveluntuottaja kirjaa hoitopalautteen palse.fi palveluportaaliin. Hoitopalaute on edellytys laskutukselle.

4.4 Laskutus

Palvelusetelituottaja laskuttaa Pohjanmaan hyvinvointialueelta annetun palvelusetelin arvon suuruisen summan, kuitenkin enintään asiakkaan ja palvelusetelituottajan sopiman hinnan, mikäli hinta on pienempi kuin palvelusetelin arvo. Palvelusetelituottaja laskuttaa setelin arvon ylittävän osuuden suoraan asiakkaalta omavastuuosuutena.

Tarkemmat ohjeet laskutuksesta ja maksukäytännöistä löytyy Pohjanmaan hyvinvointialueen yleisistä soveltamisohjeista.

Palvelusetelillä korvataan vain asiakkaan henkilökohtaiseen hoitoon tai hänelle annettavaan palveluun käytettyä aikaa. Palveluseteliä ei voi käyttää palveluntuottajan matka-aikoihin tai kilometrikorvauksiin.

5 Ohje jalkojen tutkimuksesta ja riskiluokan määrittämisestä

5.1 Käypä hoitosuositus, Diabeetikon jalkaongelmat 2021

Riskiluokka	Haavariski verrattuna terveeseen	Kriteerit	Hoito ja tutkimukset
0		Ei suojaavan tunnon puutosta, ei alaraajan valtimotautia (PAD)	Uusi riskinarvio kerran vuodessa Jalkojenhoidon ohjaus Jalkineohjaus Kehon hallintaa ja alaraajan biomekaniikkaa vahvistava harjoittelu
1	Kaksinkertainen	Suojaavan tunnon puuttuminen tai alaraajan valtimotauti (PAD)	Tarkastus ja uusi riskinarvio 6–12 kuukauden välein Perusohjaus ja jalkojen omaseuranta Jalkineohjaus Kehon hallintaa ja alaraajan biomekaniikkaa vahvistava harjoittelu
2	Yli viisinkertainen	Jokin seuraavista: *suojaavan tunnon puuttuminen ja alaraajan valtimotauti (PAD) *suojaavan tunnon puuttuminen ja jalkojen rakenteellisia tai nivelten toiminnallisia muutoksia *alaraajan tukkiva valtimotauti (PAD) ja jalkojen rakenteellisia tai nivelten toiminnallisia muutoksia	Jalkojen asiantuntijahoidon tarpeen ja tutkimisen ja seurannan tiheyden arvioiminen yksilöllisesti Omahoidon tehostus Kehon hallintaa ja alaraajan biomekaniikkaa vahvistava harjoittelu Tarkastukset jokaisella seurantakäynnillä Jalkojen tunto testataan, jos se on ollut edellisessä tarkastuksessa tallella. Verenkiertohäiriöiden tutkiminen ja hoitomahdollisuuksien selvittäminen Yksilöllisten pohjallisten tai erikoisjalkineiden tarpeen arvio
3	Yli kymmenkertainen	Suojaavan tunnon puuttuminen tai alaraajojen tukkiva valtimotauti (PAD) sekä yksi tai useampi seuraavista: *aikaisempi jalkahaava *nykyinen jalkahaava *jalkaterän osa-amputaatio tai nilkan yläpuolinen amputaatio *loppuvaiheen munuaistauti	Jalkojen asiantuntijahoidon tarpeen ja tutkimisen ja seurannan tiheyden arvioiminen yksilöllisesti. tarpeen mukaisesta omahoidon ohjauksesta ja asiantuntijahoidon järjestämisestä huolehtiminen kehon hallintaa ja alaraajan biomekaniikkaa vahvistava harjoittelu haavan tai amputaation jälkeen yksilöllisten pohjallisten tai erikoisjalkineiden tarpeen arvio

5.2 Jalkahoitoon oikeuttavat statuslöydökset

- Monofilamentti (3 kohdan tutkimus x 3 tai 10 kohdan tutkimus)
  - Yksikin puutoskohta antaa viitettä jalkojen painetunnon häiriöstä → RL 1
  - Pulssipuutos palpoiden yksinään ei oikeuta jalkahoitoon vaan täytyy olla diagnosoitu alaraajojen tukkiva valtimotauti (PAD)
- Suojatunnun puuttuminen ja pulssipuutos tai jompikumpi yhdessä jalkojen rakenteellisten muutosten kanssa → RL 2

- Suojaavan tunnon puuttuminen tai alaraajojen tukkiva valtimotauti (PAD) sekä yksi tai useampi seuraavista:
    - aikaisempi jalkahaava
    - nykyinen jalkahaava
    - jalkaterän osa-amputaatio tai nilkan yläpuolinen amputaatio
    - loppuvaiheen munuaistauti
      → RL 3

5.3 Jalkahoitokäyntien määrä

Palvelusetelillä jalkahoitajan käyntejä seuraavasti:

- Riskiluokka 1 → 1 hoitokerta/vuosi
- Riskiluokka 2 → 3 hoitokertaa/vuosi
- Riskiluokka 3 → 4 hoitokertaa/vuosi